

Orvosi könyvtárak közös katalógusa

Vizvári Dóra

Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár

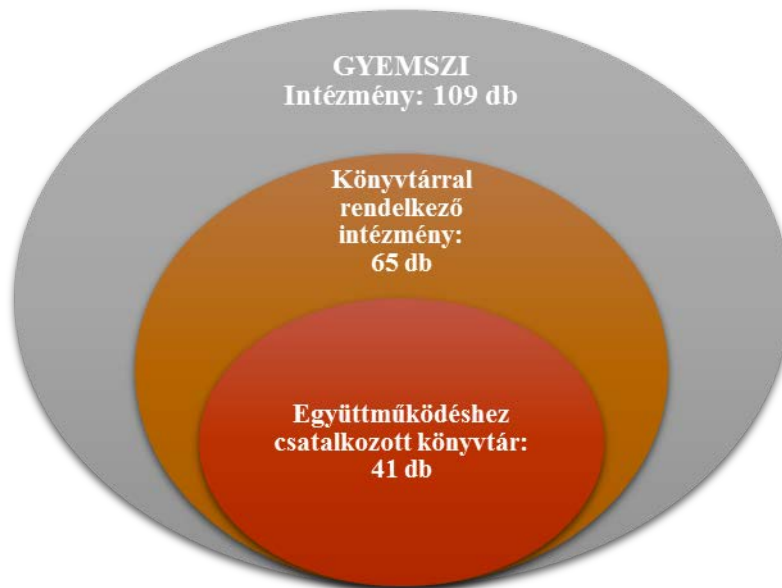
Az Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár jelentős múlttra tekinthet vissza. 2013. október 16.-án, egy ünnepi rendezvénnyel emlékeztünk meg a könyvtár alapításának 60. évfordulójáról. Ezen a jubileumi ünnepségen adtuk át hivatalosan az Orvosi Könyvtárak Közös Katalógusát.

1953-ban hozták létre az Orvostudományi Dokumentációs Központon belül a könyvtárunkat. Az évtizedek során több változáson ment keresztül. Az állomány egyre nőtt, a könyvtár egyre több feladatot látott el, szolgáltatásai egyre több területet fedtek le. Jelenleg országos szakkönyvtár és nyilvános könyvtárként működik. Alap-tevékenységei közül kiemelném a nemzeti bibliográfiai rendszerünk részét képező Magyar Orvosi Bibliográfiát, melyet 1957-óta készít a könyvtár. 1992-ig az orvosi könyvtárak hálózatának volt a módszertani központja, ezt a funkcióját immár más keretek között, de ismét betölti a könyvtárunk. Az országos intézetek átalakítása, összevonása az egykor Medinfo néven ismert könyvtárat is elérte. Az első átalakulás 2004-ben volt, ebben az évben jött létre az Országos Egészségügyi Információs Intézet és Könyvtár alapjain az Egészségügyi Stratégiai Kutatóintézet (ESKI). Ez az átalakulás természetesen a könyvtárat is érintette, egy intézmény részévé vált, s a funkcióját jelölve a neve is megváltozott: Országos Egészségpolitikai Szakkönyvtárrá. A következő intézményi átalakítások során (2011) az ESKI a Gyógyszerészeti és Egészségügyi, Minőség- és Szervezetfejlesztési Intézetbe (GYEMSZI) integrálódott. Ezen szervezeten belül a könyvtár jelenlegi hivatalos elnevezése: Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár.

A GYEMSZI egy nagy intézmény, közel 600 főt foglalkoztat. Funkciói között szerepel többek között az egészségügy szervezése, az egészségpolitikai döntéshozások előkészítése, a kórházak fenntartása. A kórházak, országos intézetek lényegüket tekintve önállóak, de fenntartójuk a GYEMSZI. Angol mintára alakították ki, az angol NHS (National Health Service) hasonlóan épül fel Nagy-Britanniában. Jelenleg 109 állami, GYEMSZI fenntartású gyógyító intézmény működik, ez több kórházat jelent, mivel vannak több-telephelyes kórházak is. Így van ez pl. Kaposvár és Mosdós esetében, de ehhez hasonlóan egy intézményként működik az egykori Szent László és a Szent István kórház is.

20/1992. kormányrendelet nem tette kötelezővé a hálózati központ működtetését, a hálózati feladatok ellátását, így a könyvtárunk ezt be is szüntette, egyúttal a módszertani központ funkció is megszűnt. Azonban az orvosi, kórházi könyvtárak összefogása megmaradt. Jelenleg egy önkéntes alapon működő szövetség igyekszik az együttműködést elősegíteni. A szervezet neve: Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége (MOKSZ). A szervezethez csatlakoztak a kórházi könyvtárak, a gyógyító intézetek, az egyházi fenntartású kórházak, az orvosegyetemek könyvtárai illetve az országos, nem gyógyító, de az orvosi szakterületen érdekelt intézetek könyvtárai is.

A GYEMSZI megalakulása után felmerült bennünk, hogy a GYEMSZI fenntartású kórházak/intézmények könyvtárai is egy szervezetet alkothatnának, szorosabb együttműködésre léphetnének egymással. A jelenleg 109 GYEMSZI fenntartású kórházban/intézményben 65 helyen működik orvosi könyvtár. A könyvtárak elsősorban az országos intézetekben (pl. Országos Onkológiai Intézet), a megyeszékhelyeken működő kórházakban (pl. Petz Aladár Megyei Oktató Kórház, Győr), a rehabilitációs intézetekben (pl. Balatonfüredi Szív Kórház) működnek. Sok esetben nemcsak orvosi könyvtárról, de betegek számára, a kórházban töltött idő során használható betegkönyvtárakról is szó van.

Az első elképzelések között egy közös katalógus kialakításának terve fogalmazódott meg. A közös katalógus kialakításához természetesen szükséges az is, hogy legyenek számítógépes katalógusok, OPAC-ok, integrált könyvtári rendszerek. Ez volt az első lépés: fejleszteni a könyvtárakat.

A GYEMSZI egy együttműködési ajánlattal állt a kórházak/intézmények vezetése elé: SZIKLA-21 integrált könyvtári rendszer használatával. Az ajánlat tartalmazta az alapmodulokat: gyarapítás, katalogizálás, kölcsönzés, keresőmodul és leltározási modul. Ezt kiegészítette a folyóirat- és cikkmódul és multimédiás modul, mely lehetővé teszi az e-dokumentumok tárolását. Az ajánlat része volt továbbá az MNB elérés, vonalkód-matricák és vonalkód leolvasó eszközök, oktatás, adatkonvertálás az olyan könyvtárak esetében, amelyek már rendelkeztek IKR-el. A SZIKLA licenz 3 évre szól. Cserébe a kórházvezetőktől azt kérte a GYEMSZI, hogy a kórház könyvtára retrospektív dolgozza fel a könyv-állományt, illetve lássa el szakirodalommal az adott kórház vonzáskörzetébe tartozó olyan kórházak egészségügyi dolgozóit, ahol nem működik orvosi könyvtár. Ez utóbbit a könyvtárak eddig is megtették, így igazából ténylegesen a befektetett munkáról kellett döntenie. A megvalósításban és szervezésben a GYEMSZI Országos Orvostudományi Könyvtára vállalta magára a közvetítői feladatokat. A kialakításban partner cég a Netlib Kft.

A tervek 2012 márciusában körvonalazódtak. A pontosabb tervezéshez felmértük a könyvtárakat, megkérdeztük, hogy mekkora állománnyal rendelkeznek, van-e meglévő IKR,

hány könyvtáros dolgozik az adott könyvtárban, milyen nyitvatartási idővel dolgoznak. 2012. októberben jött létre a szerződésterv; majd a jogi eljárások és GYEMSZI-n belüli szerződés-aláírások után 2013. február elején küldhettük ki az együttműködésre való ajánlatokat a kórházak vezetése számára. Természetesen csak azokat a kórházakat kerestük meg, ahol működik orvosi könyvtár. Innentől kezdve folyamatosan érkeztek vissza az aláírt együttműködési megállapodások. Ezzel párhuzamosan kezdte el a partner-cég, a Netlib Kft. kialakítani a közös katalógus hátterét, alapjait. A közös katalógust 2013. október 16.-án mutattuk be először a nyilvánosság előtt.

Az Együttműködéshez végül több módon is lehetett csatlakozni.

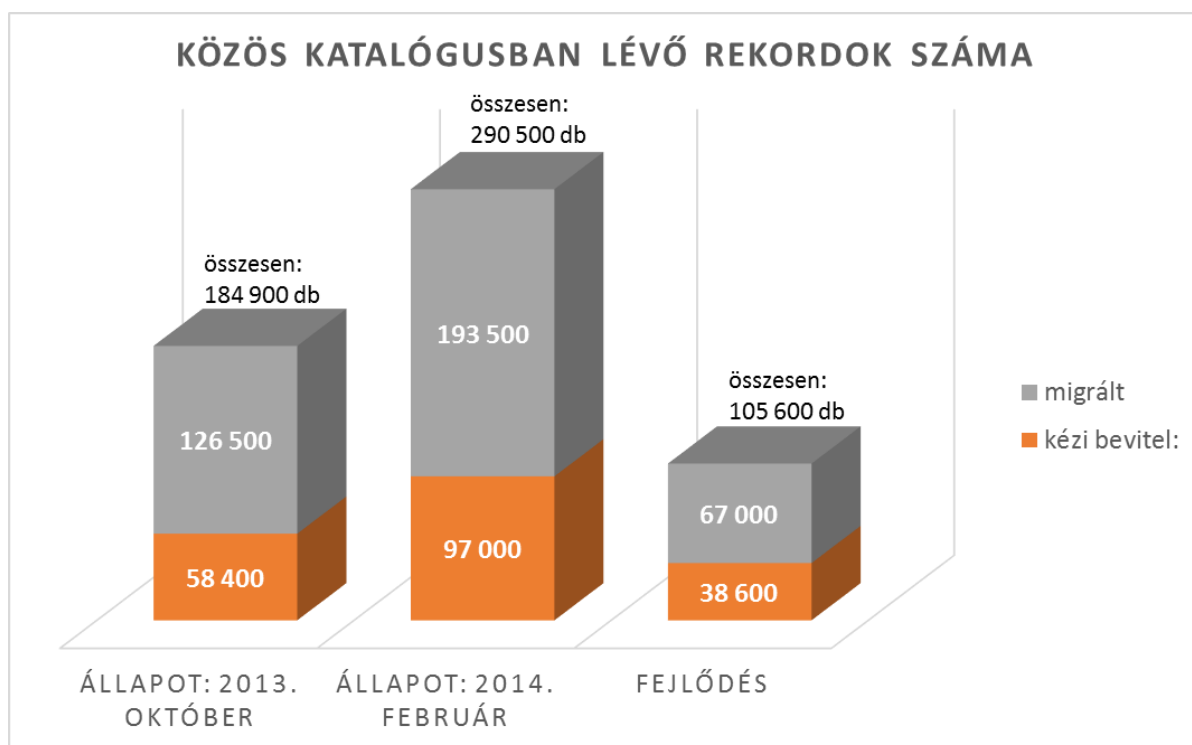
- A legtöbb esetben, pontosan 36 könyvtár esetében, új csatlakozásról kell beszélni. Ezek közül 27 könyvtárban korábban nem volt IKR.
- 3 régi SZIKLA-s könyvtár van, ahol már a GYEMSZI létrejötte előtt is SZIKLA IKR-t használtak,
- Jelenleg két olyan könyvtár van, amely csak rekordok átadásával csatlakozott. Támogatási-pályázati megkötéseik miatt (TÁMOP) nem tudtak szoftvert váltani, de a rekordjaikat átadták a közös katalógus számára.

A csatlakozó könyvtárak területi elhelyezkedéséből látható, hogy minden megye és régió ellátottá vált. Kivéve két megyét: Fejér és Baranya. Ez utóbbi megyében nincs GYEMSZI intézmény/kórház. Budapesten szinte minden könyvtárral rendelkező kórház/intézet csatlakozott.

A közös katalógus Drupal alapú portálon kapott helyet. Ezen a felületen lehetőségük van az egyes könyvtáraknak kórházi adminisztrátori jogosultsággal bejelentkezni, saját könyvtáruk technikai információit feltölteni, magukat bemutatni. A tagok a portálon egymással közvetlenül is felvehetik a kapcsolatot, ami természetesen csak egy lehetőség az együttműködésre.

A nyilvánosság számára is kereshetőek a közös katalógus rekordjai. A nyitófelületen egy térkép segítségével ki lehet választani, hogy mely könyvtár, mely régió, mely megye könyvtári rekordjaira kíváncsi az érdeklődő. A találati eredményekből megtudhatóak a keresett mű bibliográfiai adatai, lelőhely adatai, példány és státusz adatai.

Az előzetes felmérések során azt a képet kaptuk, hogy a jelenleg csatlakozott könyvtárak állománya kb. 421 ezer kötetet tesz ki. 2014. február végén a kereshető rekordok száma kb. 290.500 volt. A közös katalógus bemutatásakor ez a szám 184.900 volt, ami azt mutatja, hogy fél év alatt mintegy 105 ezer rekorddal bővült a katalógus. Ebben a mennyiségben természetesen benne vannak az azóta konvertált állományok adatai is, de kézi felvitellel is számottevő a fejlődés: fél év alatt 39.500 rekord.

A konvertálásnál 8 féle rendszer, adatgyűjtemény migrálásával kellett szembenéznie a Netlib Kft-nek. Kiseb probléma volt a Marc, HUNMARC szabványt használó IKR-ek adatainak betöltése: Kistéka, Köztéka, e-Corvina, Textlib, Aleph; a SZIKLA-t használó 3 könyvtár adatai sem okoztak különösebb problémát, de az excel táblából, illetve az SR-LIB-ből már nagyobb kihívásnak számított az adatok átemelése.

Remélhetőleg ezek a rekordszámok tovább nőnek azzal, hogy a könyvtárosok egyre jobban megismerik a rendszert. A szoftver lehetőséget ad a rekordok átemelésére is, nemcsak az MNB adatbázisából, hanem a teljes SZIKLA integrált könyvtári rendszert használó könyvtárak állományából is, így akár egymás köteteit is bementhetik a saját állományukba, kiegészítve a helyi példányadatokkal. Mivel a mi könyvtárunk rendelkezik a legnagyobb állománnyal, ezért ez is egy oka volt annak, hogy a SZIKLA rendszert választottuk ki az Együttműködéshez. A mi könyvtárunk már négy éve használja a rendszert, megelégedéssel.

Az információk, a szakirodalmak elérése, szolgáltatása átalakulóban van. Mindenképpen fejlődésre és együttműködésre van szükség, hogy fennmaradhassanak a kórházi könyvtárak. Szükség van hozzáértő, lelkes könyvtárosokra, de szükség van a szakmai támogatásra is.

Az orvosi szakirodalom könyves állományát részben fel lehet térképezni a MOKKA-ODR-ben megtalálható egészségügyi/orvosi állománnyal is rendelkező egyetemek katalógusain keresztül, de a kórházak, főleg a szakkórházak (rehabilitáció, neurológia, onkológia, kardiológia stb.) értékes állománya mindaddig láthatatlan volt az olvasók számára. A könyvtáraknak természetesen megmaradt a lehetőségük arra, hogy eldöntsék, milyen típusú olvasói igényeket tudnak kielégíteni, de az adat, mint információ mindenki számára elérhetővé vált.

Az informatikai fejlődés szintén fontos célunk volt, ennek is teret adott az Együttműködés: könyvtári rendszert kaptak a csatlakozó kórházi könyvtárak. Mindez reményeink szerint új lendületet adhat a kórházi könyvtárak napi működésének.

A sok visszajelzés során talán a legfontosabb eredmény az, hogy a kórházi könyvtárosok ösztönzést kaptak, nem érzik elszigeteltnek és támogatás nélkülinek a munkájukat. A szakemberek lelkesedése, aktív munkája pedig a legfontosabb kiindulási pont.

A közös katalógus elérhetősége: <http://kozkat.gyemszi.hu>